

No l'inclouen els textos lexicogràfics com Busa-Nebrija (1507), *DTo.* 1647, Lacav. 1696, i segons tots els indicis devia ser ja antiquat devers la darrerria del segle XV. Ha continuat però en l'expressió *fer (h)ontes* 'fer delir' (cast. 'dar dentera') a Men. (Moll, *AORBB* v, 230) i també a Mallorca (*AlcM.*, s. v. *honta*): aquest diccionari dóna el següent exemple del llenguatge diari «no mengis davant es malalt, que li faràs hontes»; Mn. *AMAlcover* usa *fer les ontas* en el sentit de 'fer la cort, afalagar per obtenir favors': «Se veu que aquests Caporals m'havien pres a mi com un de tants de captaires que els enrevolten i elze fan les ontas per lo que en puguen engospar» (*BDLC* xi, 1920, 168); un cop més en to jocós en *BDLC* xiv, 212.

DERIV.: *Ontós*, ant. 'afrontós' [Eiximenis, *Dones*, *DAG.*]. *Aontar* (escrit sovint *ab-*) 'fer onta, afrontar' [*CostTort.*, ed. Oliver, p. 46; Llull, *Blanq.*, *NCL.* ii, 44.24; *Doctr. Puer.*, *NCL.*, p. 55; «que jamás ell no consentí que a esgleia faés hom damnatge --- ne així mateix que fembra neguna fos *abontada*, ne despullada, ne tocada en sa persona» (Muntaner, *Crònica*, cap. 152, v, 13.9); «si l'hom ho fa a la força, arreplant la verge --- la dona axí *abontada* ---» (Eiximenis, *Dones*, *DAG.*); *Eximplis e Mir.* ii, 202; *Curial*; Francesc de la Via (*DAG.*); la variant *hontar* en la *Cròn.* de Pere Cerimoniós i en doc. de 1470 (*AlcM.*); vegeu a més *desonir*, infra. *Aontadament*, ant. 'ignominiosament' [1251; «molt me pesa e he gran dolor que yo muyra axí *abontadament* e vergonyosa» (*Filla Emp. Costantí*, *NCL.* XLVIII, p. 88.2, mj. S. xv)]. *Aontament*, ant. [Llull, *Contempl.*, 55, 4].

Desonir 'deshonrar' [*Tirant*: «los moros anaven conquistant per la illa, fent morir molts crestians e *desonint* dones e donzelles» (*NCL.* ii, 39.12); «Què val tenir muller, dones e donzelles qui em servesquen, e veure'm servent de moros, e les dones e donzelles ésser *desonides* per aquells» (ib. iii, 76.15)], molt probablement pres del fr. ant. *bonir* 'deshonrar, afrontar', 'deshonrar (una dona)' (oc. ant. *aünir* id.), derivat del francic **haunjan* 'burlar-se d'algú, afrontar'; el prefix *des-* pot ser degut al verb sindnim *deshonrar*; altrament una forma *dehonir* sembla estar documentada en fr. ant. (veg. *FEW* xvi, 183b).

1 Gamillscheg ii, 116; *hōnda* en el *Heliand*, subst. fort «Schimpf» (Behagel); *hōn(i)th(i)a* substantiu «Schande, Schmach», Holthausen, b.-al. ant. *hōnlik* «schändlich» (no encara en el *Heliand*); = gòtic *hauns*. — 2 «Podridura e verms és *aunta* d'umanal condició»; també en P85v1; però en P85r2 apareix escrit *untas* 'ontes' (B *hontes*); *unta* per *onta* és forma molt estranya com ho fan constar els editors en nota; però notem el que en diu *Leys d'Amor*: «E devetz saber que en alcus locz ditz hom *unta* ab *u*, enpero nos reprovam aquesta pronunciatio, et en altres locz *onta* ab *o* et ab *n*, enpero miels es dig *anta*, quar mays es comus, ab *a* et ab *n*» (citada per *PSW*, s. v. *onta*); evidentment *unta* continua avui en algun dialecte occità (veg. *FEW* xvi, 181b); no-tem, a més, que en *VidesR* es troba també *unde* 'onda' i *umbra* 'ombra', veg. *OMBRA*, n. 1.

ONTINA, mot d'ús local poc conegut en català com a nom de dues espècies de plantes medicinals, *Artemisia aragonensis* (dit també *Artemisia herba-alba*) i *Santolina chamaecyparissus*, més conegut en aragonès, d'origen incert. ◻ 1.ª doc.: c. 1820, en el botànic sogorbí Rojas Clemente.

Colmeiro (iii, 186) citant de l'esmentat botànic donava *ontina* com a nom propi de València juntament amb *botgeta* (escrit allí *bocheta* i *boxeta* a través d'un altre botànic, F. Gil, 1794) de la planta *Santolina chamaecyparissus*, més coneguda arreu amb les denominacions de *esvernallac*, *camamilla groga* o *blanca* o *de mar* o *botja pudent*, o *botja de Sant Joan* o *de Sant Pere* etc. (veg. Masclans, 1981, s. v. *esvernallac*). *AlcM* localitza *ontina* amb aquest valor a Xodos (Maestrat), Masclans a Rossell (id.) i com a nom d'*Artemisia herba-alba* a la mateixa zona. En un altre poble d'aquesta regió, Vistabella, JCoromines va sentir *les ontines* com a equivalent de *botges*, ço que no sorprèn vista la sinonímia existent entre aquests mots, i de fet hi va sentir també *boza* com a nom de la planta que ens interessa. Masclans recull *botja pudent* a Lluçena, vila de la mateixa zona. Més al sud del domini valencià, però en una zona de parlar castellà (Villena), reapareix *ontina* amb la variant *notina*, designant *Artemisia herba-alba* (A. Rigual Magallón, *Flora i veget. de la Prov. de Alicante*, Alacant 1972, p. 349). Una altra variant amb *an-*, *antina*, fou anotada per JCoromines a Torrent (Baix Cinca), 1956, com a nom d'una planta, que igual pot ser *Artemisia* que *Santolina*. Respecte a l'aplicació d'*ontina* a aquestes dues plantes, notem que *Santolina* com a remei contra els cucs del ventre fou emprada com a succedània a l'*Artemisia maritima* (*Absinthium maritimum*), i d'on van resultar sinonímies i confusions de noms (veg. sobre això, Rolland, *Flore Pop.* vii, 66). Endemés, Font i Quer (*Plant. Med.*, 616) inclou una forma *antenilla* recollida a Cabassers (Priorat) com a nom de *Veronica tenuifolia*, amb l'equivalent català d'*angelina* i castellà *ontinilla*.

Com a nom aragonès d'*Artemisia aragonensis*, *ontina* apareix, segons Colmeiro (iii, 213, 126, 217) en el botànic Asso (1780), Palau (1785) i en Dufour (c. 1830); la variant *untilla* en Ruiz Casaviella, que herboritzava a Navarra (1817) i en el llibre de F. Pardo i J. Loscos (1863); *untina negra* sembla ser *Artemisia variabilis* (1800?). De l'arrelament fort del mot en aragonès n'és un testimoni el topònim *Ontinar del Salz*, agregat de Zuera, a l'esquerra del Gállego, p. j. de Saragossa. A Alcanyís (prov. de Teruel) hom diu *untina de cabezuelas* de la planta *Santolina Chamae*. (Colmeiro iii, 186). El mot reapareix en parts sud-est d'Andalusia en la forma d'*entina*: segons Rojas Clemente es diu *entina* o *boja entina* o *boja de olor* a Almeria i Huéscar d'*Artemisia arag.*, i *boja entina* a Bayarque d'*Artem. caeruleascens* (*Absinthium maritimum*), Colmeiro iii, 217, 216.

No és clar si hi ha relació entre aquestes formes i el murcià *entina* «planta submarina que forma grandes manchas en el Mar Menor» (Sevilla, GaSoriano) i el mot corresponent català *antina*, ben vivaç des de